

La scora
incunta
l'adoziun

Indicaziuns y consëis
por le personal dirigënt y insegnant

Traduziun tl ladin dla Val Badia

Coordinamënt

Sabine Krismer, Ofize por la sconanza di mëndri y l'inclujun sozjala

Grup de laur

Laura Broll, Assoziaziun Amici Trentini Onlus
Michela De Santi, Assoziaziun Amici dei Bambini (Ai.Bi.)
Christine Egger, Sorvisc Adoziun Südtirol
Evelyn Matscher, Direziun Istruziun y Formaziun todëscia
Olimpia Rasom, Intendënza y Cultura ladina
Silvia Vidale, Sorvisc Adoziun Südtirol
Rosanna Zampedri, Direziun Istruziun y Formaziun taliana

Ofize Chestiuns linguistiches

Grafica y layout

Bruno Ferdigg, Intendënza y Cultura ladina

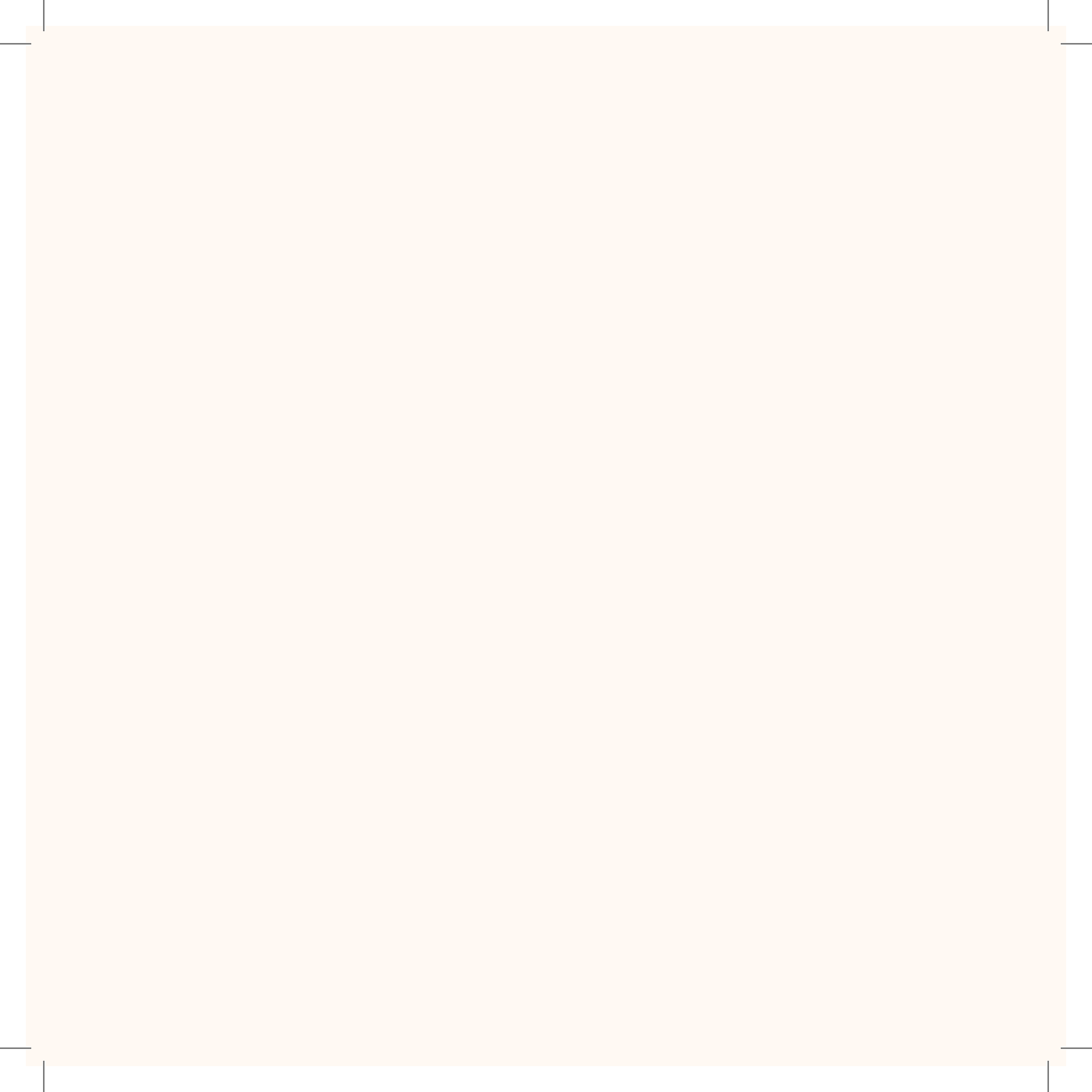
Stamparia

InSide Cooperativa sozjala Onlus

Editur

© 2019
Provincia Autonoma de Balsan
Ofize por la sconanza di mëndri y l'inclujun sozjala
tel. 0471 418230
kinderjugendinklusion@provinz.bz.it

La scora
incunta
l'adoziun

Indesc

Premissa	6
Acoliënza y percurs scolastich	8
Le pröm vare: l'iscriziun	10
De ci documënc vâl pa debojëgn y de ciügn nia	12
Vâl debojëgn da planifiché l'acoliënza?	14
Passaji	19
Cultures vedles y nöies	20
Danter cultura d'origina y identité nöia	22
Ci dificoltés pól pa gní a se le dé a scora?	26
Ci fadia!	28
Degügn ne m'ó	29
Mo ci ól pa dí?	31
I crësci	33
Colaboraziun scora-familia	36
Por fortuna él la Rëi! Che se crüzia pa dl'adoziun?	40
Le iade adotif	43
Al é bun da se recordé:	46
Che fej pa cí?	48
Bibliografia	52

Premissa

La scora constituësc por i mëndri, pian ia dal'eté dla scolina, l'ambiënt formatif, de chersciüda y de sozialisaziun plü important. Ara á sigü n rode d'informaziun-formaziun sozial dër important y rapresentëia n meso de comunicaziun sozio-educativa prezius. La scora é porchël n post de gran importanza tl percurs d'inserimënt dles mitans y di mituns adotá.

De dezëMBER dl 2014 á le Ministere por l'Istruziun, l'Universitè y l'Inrescida, Departimënt por le sistem educatif d'istruziun y formaziun publiché les indicaziuns nazionales »linee di indirizzo per favorire il diritto allo studio degli alunni adottati« (»indicaziuns por sostigní le dërt da studié di scholars adotá«).

Les indicaziuns y i consëis laite reverda sides le ciamp aministratif-burocratic d'iscriziun, di tèmps d'inserimënt y dla classa d'inserimënt, che le ciamp comunicatif-relazional danter la scora y les families adotives. Te Südtirol él oramai na colaboraziun sterscia danter scores y sorvisc, istituziuns y associazions che laora tl ciamp dl'adoziun. Porchël él bele dl 2009 gnü lauré fora na pröma verjiun dles »Indicaziuns por i geniturs y le personal insegnant« sön le tema dl'acoliënza tles scores de mitans y mituns adotá, che é gnüda laurada fora danü spo dl 2012, ann de publicaziun dla secunda ediziun.

Cun la publicaziun dles Indicaziuns nazionales dl 2014 á la rëi provinziala sön l'ado-

ziun indere araté che al jiss debojègn da fá jí a öna les indicaziuns provinziáles cun chères nazionales, ince ajache le Departimènt por l’Istruziun y la Formaziun taliana, la Direziun por l’Istruziun y la Formaziun todèscia y la Direziun por l’Istruziun, Intendènza y la Cultura ladina â intratan bele surantut val’ mosöres y intervènc proponüs dales indicaziuns nazionales.

Por chësta rajun él gnü metü sö dl 2017 n grup de laur, coordiné dal Ofize por la sconanza di mëndri y l’inclujiun sozia, cun rapresentantes dla Direziun por l’Istruziun y la Formaziun taliana, la Direziun por l’Istruziun y la Formaziun todèscia y l’Intendènza y Cultura ladina, dl Sorvisc Adoziuns Südtirol y di ènc autorisá a se cruzié dles adoziuns internazionales Ai.Bi. y Amici Trentini, che á na sènta locala tla provinzia de Balsan.

Chëstes indicaziuns é le früt de chësc laur d’acordanza y contègn, pian ia dales indicaziuns nazionales, a pert les informaziuns generales sön les particularités dles mitans y di mituns adotá, ince indicaziun scëmples y tleres, sciöche ince consëis d’ütl por le personal dirigènt y insegnant de dötes les scores pian ia dales scolines. I s’audun porchèl che les Indicaziuns provinziáles pois rapresenté por döt le personal dla scora dl Südtirol n stromènt de laur d’öga y n dèrt sostègn por le laur educatif.

*Assessuria Waltraud Deeg
Assessor Daniel Alfreider
Assessor Giuliano Vettorato
Assessor Philipp Achammer*

Acoliënza y percurs scolastich

Les mitans y i mituns, les jones y
li jogh rová adalerch tla provin-
zia de Balsan tres l'adoziun nazio-
nala o internazionala, bel anfat tan
d'agn che ai á, á debojègn da gní tuc
sò tl sistem scolastich nü cun mo-
dalités y tëmps che vá a öna cun sü

bojègns spezifcs y personai, liá ala
compreñiun dl contest familiar nü
che é tl laur da se formé y ala con-
scënza dl ambiënt sozial che i tol sö.

Le pröm vare: l'iscriziun

Les prozedöres por l'iscriziun depënn dales desposiziuns varëntes te chësta materia. Ara ne vá nia dagnorra da odëi danfora le momënt canche al röia adalerch les mitans y i mituns tles families d'adoziun. Por chësta rajun pó les families a vigni moda scrí ite y

inserí, sides ti caji de adoziun nazionala che internazionala, la möta/le möt a scora te vigni momënt dl ann, ince do che al é gnü stlüt jö les prozedöres d'iscriziun, presentan la domanda diretamënter tla scora chirida fora.

Inserimënt

Chirí fora n tēmp adaté por l'inserimënt a scora é fundamental por conzede da recuperé y costruí la segurēza che vá debojēgn por afronté cun serenité i compic che i percursc d'aprendimënt se damana. Les mitans y i mituns, les jones y i jogn adotá dess avēi svilupé,

denanco gní inseris te classa, le sēns de portignēnza ala familia y se sintí arjigná a afronté le percurs scolastich nū. La di-
returia/Le direttur y la familia valutará deboriada i tēmps d'inserimënt.

Consēis por i tēmps d'inserimënt

Tēmps	Modalités
scolina	nia dan 12 edemes (progressif)
scora primara	nia dan 12 edemes – orar flessibl y progressif – percurs d'avijnamēnt ala classa y ales ativités curiculares
scora mesana y alta	nia dan 4–6 edemes – alisiré naota la sosialisaziun y la partezipaziun – conēsce la storia da denant

De ci documënc vál pa debojëgn y de ciügn nia

Le secretariat dla scora damana la familia do na copia di documënc preodüs dales desposiziuns.

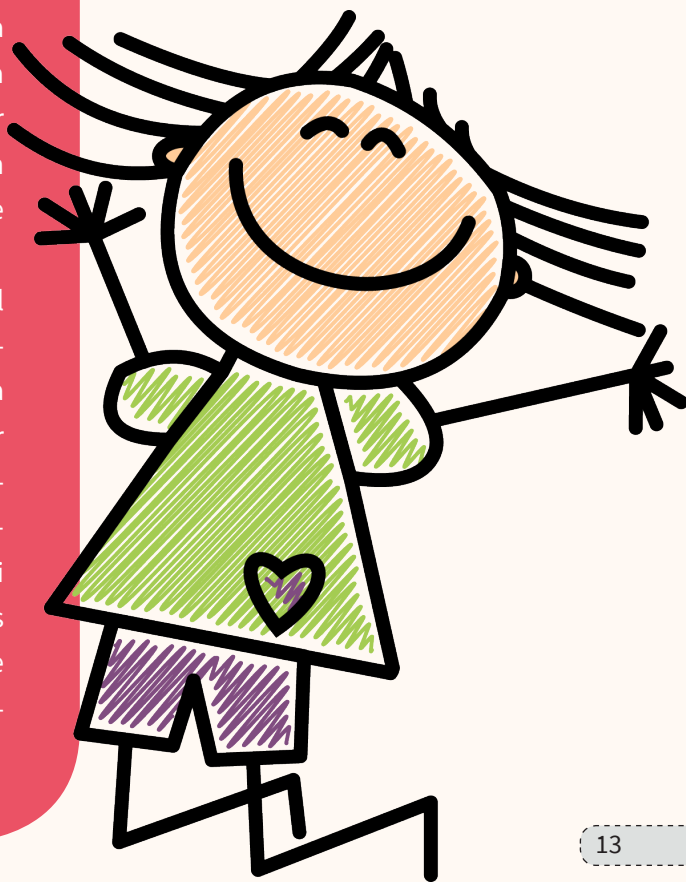
Les families di mëndri adotá podess n'avëi nia dõta la documentaziun damanada dala scora, sce l'iter burocratich che porta pro ala formalizaziun dl'adoziun n'é nia ciamó gnü stlüt jö. Sce al mancia por ej. le codesc fiscal o n ater documënt che vá debojëgn se basëion sön i documënc dá jö dala familia cun chi che ara vá da zertifiché l'adoziun fata foradecá (Comisciun Adoziuns Inter-

nazionali, Tribunal por i Mëndri). Por garantí la sconanza y rresservatëza di mëndri tla fasa de pre-adoziun (afidamënt pre-adoziun) vëgn l'iscriziun fata dala familia afidatara diretamënter tl'istituziun scolastica chirida fora. A na moda che ara ne vais nia da ti jí do mëss i dac gní conscidrá dër rresservá y porchël pói ne gní nia gní metüs sön les plataformes online preodüdes por l'iscriziun.

Y sce al mancia la documentaziun?

Sce al vá debojègn da sconé i dac dl mënder ti ciara ma la diretoria/le diretur ala documentaziun y ne la tëgn nia sö tl fascicul personal dl mënder. La medema prozedöra vëgn atuada por düc i atri documënc che vá debojègn por l'iscriziun o por le trasferimënt te n'atra scora (por ej. le nulla-osta).

La diretoria/Le diretur dla scora mët tl fascicul dl mënder na detlaraziun ola che ara/al atestëia d'avëi tut vijiun dla documentaziun che vá debojègn por l'iscriziun. Les secreteries ativëia modalitës a na moda che i inoms dles scolares/di scolars vëgnes trascric ti registri de classa diretamënter cun i cognoms de chi che i á adotá, meton averda che al ne vëgnes mai dant le cognom d'origina.

Vál debojëgn da planifiché l'acoliënza?

Le momënt dl'acoliënza y dl pröm iade che an vá a scora é fundamentai por sostigné le bëgnester scolastich de vigni scolara/scolar y dantadöt de chi adotá, sides nazionalmënter che internazionalmënter. Vigni istituziun scolastica dess cía fé sö n'insegnanta/n insegnant de referimënt por chësc ciamp.

L'insegnanta/L'insegnant de referimënt: cai é pa sü compic?

La pröma cossa da fá sce al röia adalch na möta/n möt, na jona/n jonn é tó sö contat y mëte a jí n dialogh cun la familia. Les informaziuns che i geniturs pó dé (canche la möta/le

möt röia adalch, ambientaziun, capacités mostrades sö dala

möta/dal möt, impresciuns, aspetatives) é dër d'öga

por organisé l'acoliënza y arjigné ca en colaboraziun cun la dirigënza y les coleghes y i colegs döt ci che vá debojëgn por tó sö la scolara nöia o le scolar nü.

N iade inserida/inserí te classa él le compit dl'insegnanta/dl insegnant

de referimënt da colaboré cun le personal dozënt de classa y monitoré le percurs formatif dla scolara/dl scolar, y chësc ince canche ara nen jará dl passaje danter scores de degrá desvalis.

Le personal dozënt de classa pó s'anuté dla consulënza dl'insegnanta/dl insegnant de referimënt y jí da d'ëra/ël por mëte adöm percursc didatics personalisá, sce al vá debojëgn.

Che chir pa fora la classa d'ingres? De ci mësson pa tigní cunt?

Da chirí fora la classa d'inserimënt mësson tigní cunt dles informaziuns coiüdes adöm tla fasa de dialogh

scora-familia y dai sorvisc publics y privac che fej para.

La direturia/Le direttur chir fora la classa d'inserimënt en acordanza cun la familia, tignon cunt sce danman di arac dles profescionistes y di profescionisc che ciara dl mënder, tolon ince en conscidraziun la poscibilité te caji particulars (por ej. scolarisaziun da denant bassa, lingaz d'origina desvalí da chël dla familia d'adoziun, nivel de maturité emotiva) da mëte le mënder te na classa un n ann plü zoruch co chëra che é preodüda por chë eté.

Les domandes da fá por definí la classa d'inserimënt

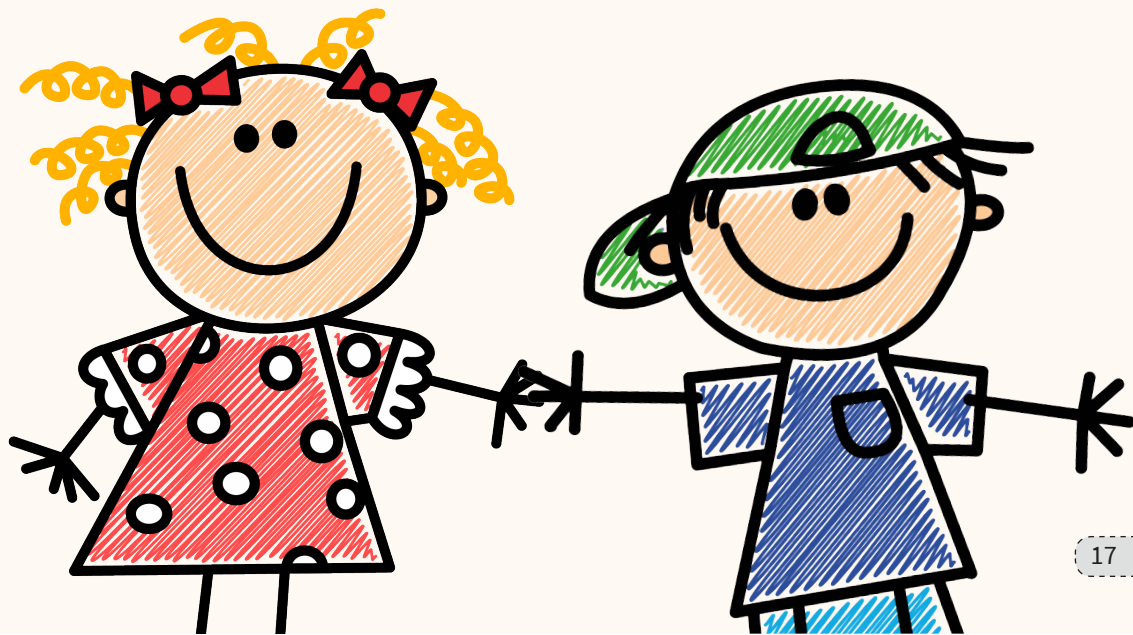
Ci scora ára/ál pa fat? Y tan dī pa?

Les mitans y i mituns y les jones y i jogn adotá internazionalmënter pó gní da Paisc dantadöt rurai, cun strotöres soziales debles, olache le tas d'analfabetism y/o d'arbandon dla scora massa adora é dër alt. Che che vëgn da de te situaziuns podess avëi ciafé na stleta scolarisaziun, ne l'avëi daldöt nia ciafada o l'avëi ciafada cun modalités plütosc desvalies da chëres da sëgn te nosc Paisc. An mëss ince tigní cunt che ti majeri stac de provegnënza di mëndri adotá tla Talia mët man le percurs scolastich cun set agn y prevëiga datrai n ziclus de scora primara de cater agn.

Ti corespogn pa l'eté anagrafica ala verité?

Te Paisc de provegnënza desvalis (por ejèmpl tl'Africa y tl Söd-ost dl'Asia) ne vègn i mèndri nia scric ite tl register anagrafich canche ai nasc. A na pert de chëstes mitans y de chisc mituns, che gnará spo adotá, ti vègnel assegné na data de nasciüda che an arata pois ester süa data de nasciüda. Al ne sozed nia dainré che

al vègnes ciafé sö impormó dedô discrepanzes de passa n ann denter l'eté reala y chëra che ti ê gnüda dada, ince ajache ares/ai pó ester te n stat de denudrimënt o al pó ester tan de gran intardiades tl svilup che an ne reconësc nia l'eté reala. Dal'atra pert pól ince sozede che ai crësces dër debota o che ai toles sö debota pëis ajache ai mangia n'atra spëisa.

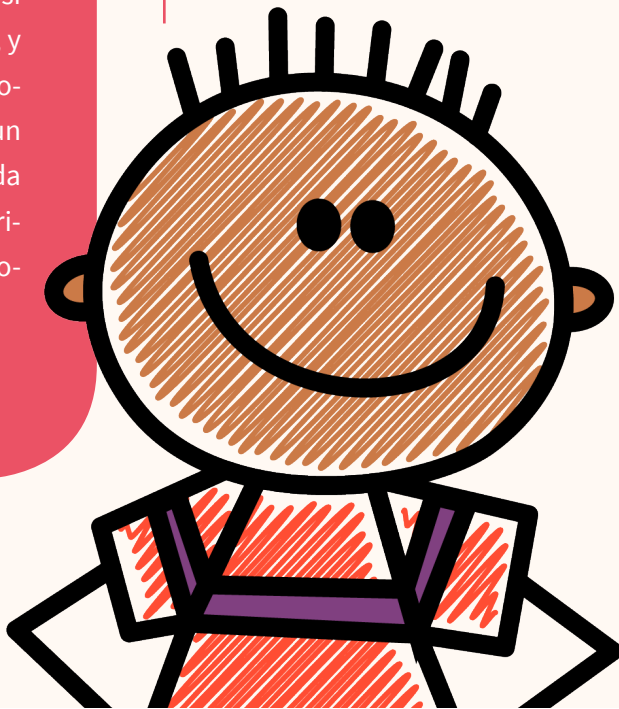

Derogaziun dl dovëi da jí a scora

Dan situaziuns che reverda scolares/ scolaras che á debojëgn de n'atenziun particulara podará la direturia/le direttur de scora tó la dezijiun, do avëi aldí le personal dozënt, da fá romagne la möta/le möt tla scolina por le tēmp che vá assolutamēter debojëgn por acuisí i pre-recuisic por la scora elementara, y a vigni moda por alplü un n ann de scora. Ince sce al é danman la derogaziun messará la möta/le möt cun n'eté da messëi jí a scora gní a vigni moda scritta/scrit ite ala scora elementara (zircolar MIUR n. 547 del 21/02/2014).

Dal'esperiença

L'orientamēt scolastich é un di compic fundamentai dla scora mesana. Por les scolares y i scolaras adotá él da ti ciaré cun atenziun al iter che i dëida capí ci percurs scolastich jí por anuzé al miú sües capacités y potenzialités.

Vára dagnora debojègn de n »Plann didatich personalisé«?

Al vègn aconsié da preodèi percursc personalisá, olache an arata che ai vais debojègn, che tègnes cunt dl' atenziun speziala damanada de scolares y scolars adotá, adoran dotes les strategies educatives y didatiches che an arata vais debojègn tla fasa d'acoliènta y/o de transiziun danter ordins y degra de scora. Le personal dozènt valutèia adöm sce arjigné ca o manco n »Plann didatich personalisé« (PDP). Le Plann Didatich Personalisé (PDP) ogarà da definí, monitoré, documenté les strategies d'intervènt plü adatades y é da atué ma por le tèm che vá debojègn por arjunje i obietifs fac fora adöm. Le PDP vègn partí cun i geniturs.

Passaji

Sce le passaje danter ordins y degra de scora pó destabilisé temporeamènter tröpes scolares y tröc scolars, vel chësc ciamó deplü por i mëndri adotá porvia de na fragilité poscibla coliada a na reaziun ai mudamènc particulara, al'autostima precara, a dificoltés da s'araté bugn assá, ala tème da ne gní nia azeté da compagnes y compagns y dal personal insegnant. Al é important che le personal dozènt sais chësc y che al sostègnes la scolara/le scolar te chisc passaji importanc.

Cultures vedles y nöies

Le mënder adoté é na möta/n möt che »emigrëia da su« y che ne ciafa nia dagnora, dantadöt sce al é n teenager, le grup d'acoliënza bun da reconësce sües particularités. Le mënder adoté mët tosc sön na pert so lingaz d'origina por imparé debota chël dla familia d'adoziun, sciöche proa de so dejider de portignënza

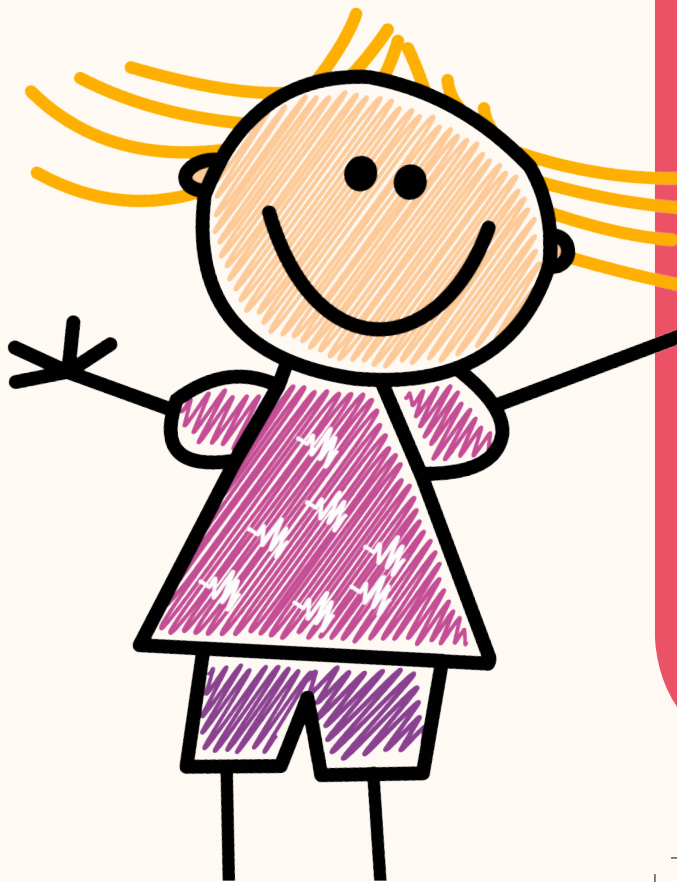
nöia. Al pó ester ince mitans y mituns, jones y jogn adotá a nivel nazional cun origines culturales desvalies.

Danter cultura d'origina y identité nòia

La möta/Le möt sciöche la jona/le jonn adotada/adoté é dal momënt dl'adoziun zitadina taliana/zitadin talian sot a düc i aspec y al ti vá la legitimaziun totala dal ambiënt che le tol sö, zënza por ater ti scrí dant na remozion de sües raisc y de süa storia.

Les origines dalunc ne dess nia gní desmentiades, al contrar ares dess gní valorisades y la scora pó la/le daidé integré ci che ara/al á svilupé te süa storia da denant.

Le lingaz dl'adoziun

La storia personala, adorada ma ti programs dla scora elementara por porté ite le conzet de »storia« y datrai ince dla scolina, pó porté pro a na seria de dificoltés dla möta adotada/dl möt adoté, che n'á sovënz no na fotografia no d'atri elemënc liá a süa nasciüda y al tëmp de vita vit cun la familia d'origina o te istitut. Denanco tó bel anfat ci percurs che reverda la recostruziun dla storia personala, mëss le personal dozënt dagnora se confronté cun sü geniturs adotifs che á sovënz püces informaziuns y chëres nia completes.

La revelaziun al mënder dl'adoziun é dagnora le compit di geniturs, mo al é important che ince le personal

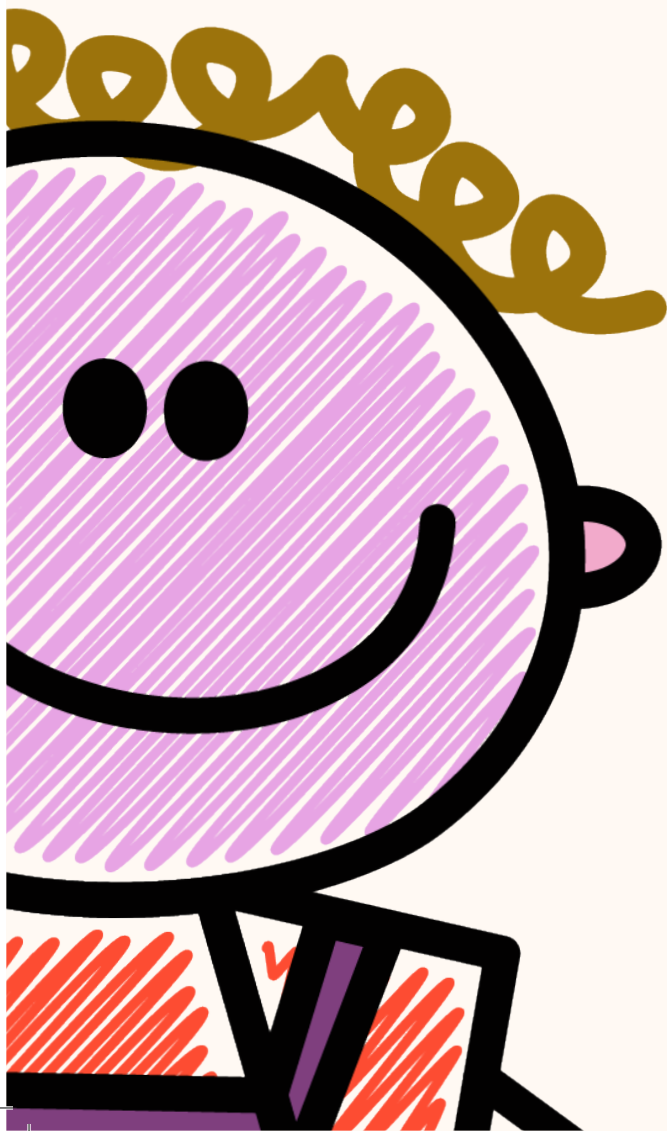
insegnant baies te classa dl'adoziun sciöche n'esperienza de vita poscibla. Chësc mëss acuisí stromënc por imparé le »lingaz dl'adoziun«, ajache ma sce chësc tema vëgn afronté a na moda adatada pón cherié te dötes les scolares/düc i scolars dla classa crëta y coraje, impede galia, fadia y tëma.

Consëi por la didatica

An pó chirí d'atres tecniches metodologiches por trá ite les mitans y i mituns a nivel personal sön le percurs zënza aziché le momënt de süa nasciüda: an pó aconsié la »scatora di recorc«, n contenitur olache al vëgn coiü adöm ogec personai liá ai momënc passá te familia, chiris fora lediamënter, ogec che se referësc a n tëmپ passé, daimpró y controlabl.

Ciodí sunse pa speziai?

Dantadöt tl caje de n'adoziun internazionala é le fat da ester nasciüs da porsones de n'etnia desvalia y, te tröc caji, da avëi aspec somatics tipics y da reconösce, n aspet important.

Chisc mëndri mëss integré la portignënza etnich-culturala originara cun chëra dla familia d'adoziun y dl contest de vita nü. Ara se trata de n compit impegnatif che pó assorbí tröpes energies cognitives y emotives tla persona adotada y süa familia.

Ci difficultés pól pa gní a se le dé a scora?

Düc i mëndri adotá á vit la realté plëna de dolor dla separaziun dai geniturs de nasciüda y datrai ince dai fredesc. A pert chisc ri evënc á tröc d'ëi porvé fora condiziuns de surité, tëmps lunc de istituzionalisaziun, esperiënzes de maltratamënt fisich y/o psicologich.

Les mitans y i mituns, les jones y i jogn rová adalerch tres l'adoziun internazionala á ince n ater problem, ajache ai se confrontëia cun tröc mudamënc (linguistics, climatics, alimentars, y i.i.) y é gnüs metüs te contesc daldöt nüs por ëres/ëi y nia conesciüs.

Les desfarënzies culturales y somatiches che caraterisëia che che vëgn da d'atri Paisc, mo ince n numer significatif de mëndri adotá tla Talia, contribuësc a fá a na moda che so percurs d'integraziun sides ciamó plü comples y delicat tl contest de vita nü. La fadia che la möta/le möt o la jona/le jonn fej é dui iadi tan gra-

na ajache ara/al mæss acuisí codesc de comportamënt de relaziun, dant-adöt afetifs cun i geniturs nüs y spo cun le grup de chi dla medema eté; chisc é düc prozesc indispensabli por na bona conviënza te familia y te classa. Ara/Al á debojëgn de tämp te familia y a scora, por costruí i lians nüs. Ara se trata de n percurs pëigher che ne dess nia gní sotvaluté. Ince sce les mitans y i mituns adotá mæss afronté de gran desfidades,

mæsson se recordé le gran potencial de recuperada che i caraterisëia, sües ressurses zënza fin y süa gran capacità de resiliënza.

Ci fadia!

Les dificoltés y les intardiades da imparé pó gní da de plü faturs: mancianza de stimui y atenziuns adattades tla pert de vita dan l'adoziun

che, sce ara é gnüda a se le dé tla pröma infanzia, pó se trasformé te dificoltés linguistiches, tla simbolisaziun y tla motorica fina; esperiënzes de scolarisaziun da denant nia adattades; intardiades tl svilup psicomotorich; esperiënzes d'arbandon y istituzionalisaziun che, pian ia dal vit psicologich, pó porté pro a na capacitè da defet de reti-gnüda y de reproduziun.

Degügn ne m'ó

La dificulté da tigní fora frustra-ziuns, i comportamënc agressifs, la mancianza de respet dles regoles, les provocaziuns, le bojëgn zënza fin d'atenziun é ma n valgönes dles manifestaziuns tleres de n malester interiur.

La mancianza de figöres de referimënt stabiles y bones da pité relaziuns d'atacamënt adatades pó porté pro a n sëns de malsegurëza respet al valur de se instësc y a süa vulnerabilité tl raport cun i atri, portan la scolara/le scolare a costruí na rapresentaziun de se sciöche soget da ne dejidré nia, sciöche ince de n ambiënt ostil y prigrus.

Le bojëgn da se sintí amá, da sintí la conscidraziun di atri, la tëma da gní refodá y indô arbandoná, le sënn y le dolur por ci che é sozedü, é la vita che é tl'anima de tröc mëndri adotá y che fej a na moda che al sides ri por ëi da gestí cun ecuiliber y competënza les relaziuns cun i gragn y chi dla medema eté. Ares/Ai pó datrai avëi disturbs dl'atenziun, ipercinesia, n gran bojëgn d'atenziun y cures, alternanza danter sbürles al'autonomia y regresciuns – ince fora de nia – dlungia aziuns de sfida.

Valutaziun diagnostica: sce o no?

La scora messess denanco damané n azertamënt por na zertificaziun tigní cunt che al é saurí da ciafé sö dificoltés d'aprendimënt tla möta adotada/tl möt adoté, che á n passé comples da lauré sö, da »tigní frëm« y da fá jí a öna cun le presënt. Chëstes dificoltés vëgn sovënz da chëra che Bowlby (1988) definësc la »fadia da ponsé«, da elaboré la portignënza a süa familia, da afronté contesć daldöt nüs. Porchël mëss la valutaziun diagnostica gní ponderada bun tl tëmp.

Mo ci ól pa dí?

L'adoranza dl lingaz dla classa ó dí podèi comuniche cun chi dla medema eté: porchèl pó l'inserimènt premadü dl mënder tl grup classa cherié bele atira dificoltés ogetives. Sce le lingaz por comuniche vëgn imparé plülere debota, se damana indere l'aprendimènt dl lingaz veicolare por imparé i contignüs desvalis tëmps lunc, de gragn sforc individuali y dí alalungia atenziuns linguistiches mirades (Abdelilah-Bauer,

2008; Favaro, 2002; Pallotti, 1998).

Les mitans y i mituns, les jones y i jogn adotá internazionalmènter á sovènz dificoltés nia tan da imparé da »lí«, mo bëgn da capí le test lit o da porté dant i contignüs impará, y plü inant ti stüdi pói incunté de gran dificoltés da adoré i lingac spezifics y da capí conzec tres plü astrac.

Te n valgügn momènc pói porté pro a se sintí »zènta parores por porté a espresciun sü pinsiers«, gaujan sènn y na seria de emoziuns negatives che pó disturbé l'aprendimènt scolastich.

N sostëgn linguistich pó gní fat tran döt le percurs scolastich, sce al vá debojëgn. Dantadöt ti ultimi agn dla scora d'oblianza pó l gní atué in-

tervënc de potenziamënt linguistich (comprenjiun dl test, esposiziun a usc y scritta).

Lingaz y lingac nia verbai

Sce an pó se lascé sön püces ressurses de comunicaziun por cherié n contat y mantigní relaziuns cun i gragn y cun chi dla medema eté (formes de jargon, lingaz dl jüch y dla matada, lingaz so-crët...), pó la möta adotada/le möt adoté che n'á nia ciamó madurí na competënza linguistica adatada s'anuzé de modalitës nia verbales, dl lingaz dl corp, y chësc »lingaz di sëgn» conzed

feter dagnora da rové tl grup de chi dla medema eté y da tó pert ales ativitës, sciöche ince da interagí cun i gragn. Porimpó vëgn chësta modalité de comunicaziun nia-verbala aratada na forma de »iperativism« y de »desturb devers di compagns« o, al contrar, n atejamënt de isolamënt y de stlütä te se instës.

I crësci

Cun le jí inant cun le percurs di stüdi devëta les domades scolastiches tres plü complesses y se ghira na bona organisaziun dl stüde y n'integraziun tresfora dl savëi desvalí y comples.

Ince les esperiënzes emotives al-büdes che caraterisëia la preadolescënza y l'adolescënza, pó se manifesté te val' jones y jogn adotá sciöche n prozes ciamó plü comples, ajache te so caje ponsé l'identité implicheia porvé da cují pro ci che an á vit tl passé cun ci che an vir tl presënt.

Al é n prozes che pó doré dî y gní acompagné da tëmps de gran tur-

bolënza esistenziála, olache la lersch mentala por l'aprendimënt pó gní smendrida canche ara n'é nia toch y plëna de d'atri pinsiers plü de präscia.

Co feji pa sëgn?

La möta/Le möt che á vit te n istitut pó avëi vit situaziuns olache ara/al á messü desmostré d'avëi capacités da s'adaté y de leadership por survive. Chëstes esperiënzes de vita determinëia datrai, canche an röia tl grup de classa nü o tl'istituziun scóra, che chëstes modalités de funzionamënt vëgnes dant ciamó n iade.

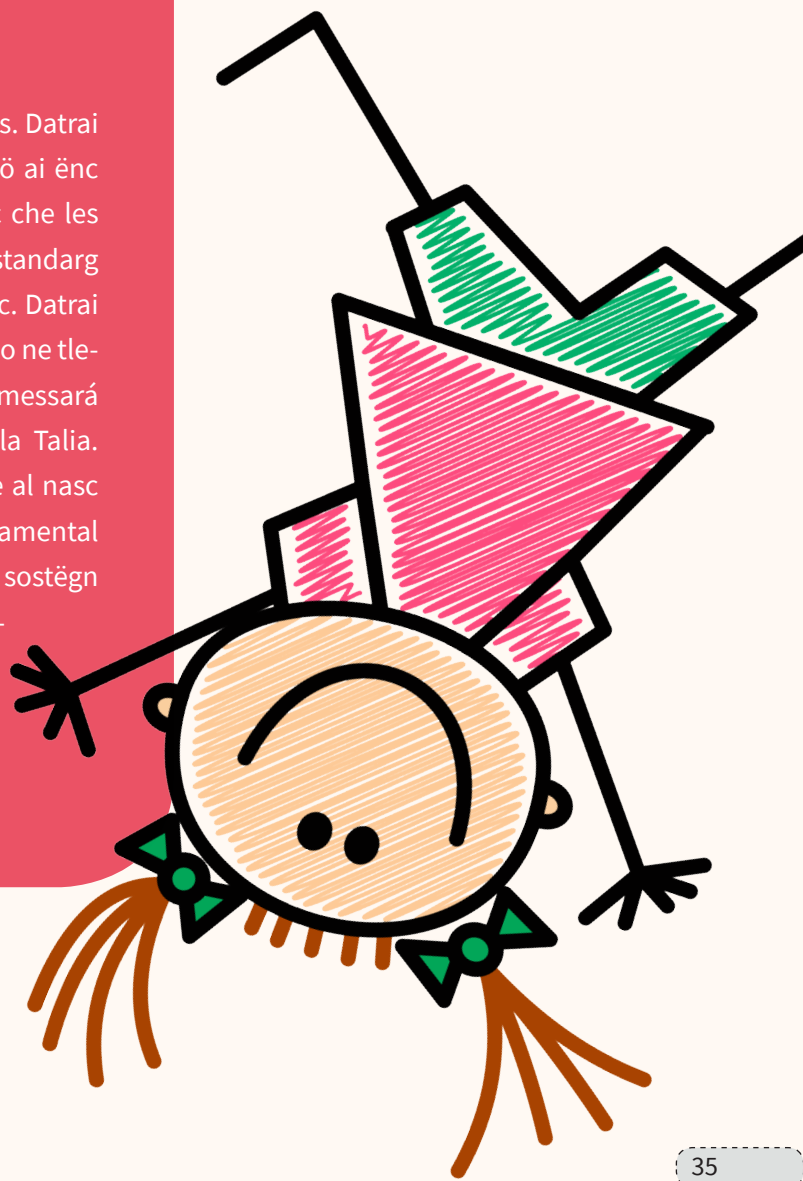
N consèi ...

Preodèi por i pröms agn d'inclujun altamo 3 incuntades de control cun la familia d'adoziun y profescionisc eventuai tratan l'ann scolastich por podèi odèi fora complessivamënter chisc segnai y ciafé les respostes educatives plü adatades.

Special needs adoption: mëndri segnalá cun bojëgns speziai o particulars

Cun chësta definiziun se referëscion ales adoziuns de dui o de plü mëndri, de mitans/de mituns de set o de plü agn, cun de gran problems de sanité o dejabilité, che vëgn da de burtes esperiënzes o da esperiënzes traumatiches. Al é mitans/mituns, jones/jogn che vëgn segnalá dal Paisc d'origina cun stories d'arbandon complexes o

cun bojëgns sanitar partìculars. Datrai èl tles tasces clinìches dades jö ai ènc y ai geniturs i sintoms plütosc che les diagnoses y te tröc Paisc é i standarg d'informaziun desvalis dai nüsç. Datrai é les relaziuns sanitaras stletes o ne tleca nia y n valgönes situaziuns messará gní controlades o azertades tla Talia. Por chisc mëndri èl pornanche al nasc la relaziun scora-familia fundamental che al vëgnes cherié na rëi de sostëgn dër strënta y flessibla cun i sorvisc sozio-sanitar y i ènc autorisá.

Colaboraziun scora-familia

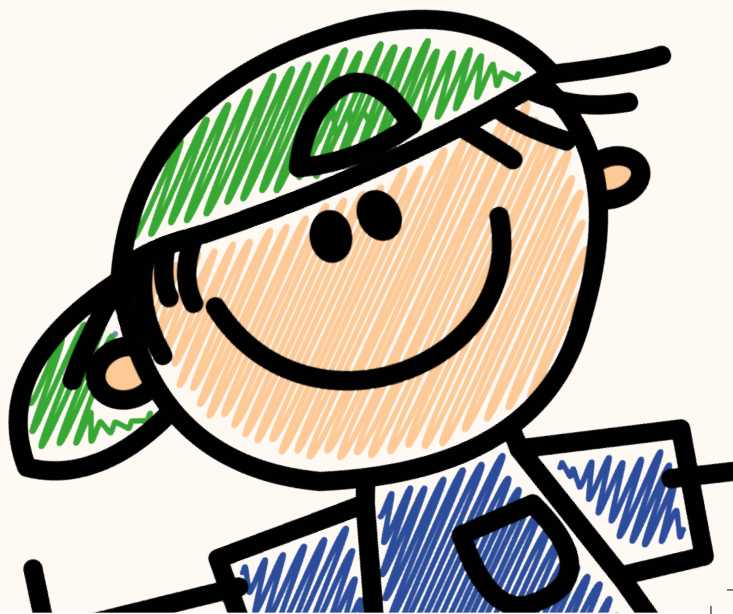
La scora rapresentëia n osservatore privilegié por ciaté sö i punc de forza y i bojëgns dl mënder. La scora pó promöie l'autostima y pregní la galia: porchël vâl debojëgn de na dërta colaboraziun danter la scora y la familia. Tl caje dla familia adotiva implichëia la relaziun cun la

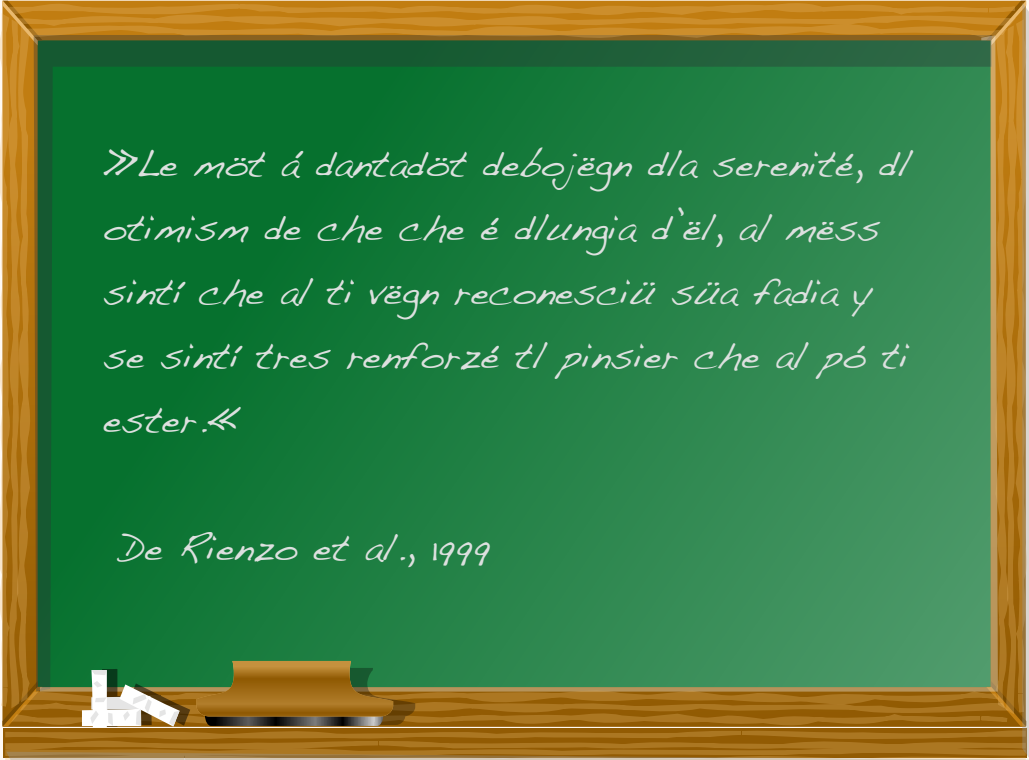
scora de majeres tratatives y atenziuns y se damana n pat educatif plü esplizit y tler, da definí danü y ciaré jö tratan chësc percurs cun flessibilité y crëta da trames les perts.

Dal'esperienza

La familia d'adoziun pó vire cun fistide l'ingres a scora dla möta/dl möt o pó l'odèi sciöche n'ocajiun por controlé les capacités d'aprendimënt dla möta/dl möt (süa inteligënza y süa vèia da fá) y les modalités de sozialisaziun, chël ó dí süa capacité da sté cun i atri. Al vá debojëgn che la scora dèides i geniturs capí che so rode é chël da i sostigní canche ai n'á nia suzes, da ti fá sintí süa crëta y i daidé crëie te sües capacités.

N laur de rëi coordiné danter scora, familia, sorvisc sozio-sanitars y d'atri sogec che se crüzia de adoziuns sön le raiun pó daidé respogne ales problematiches che vëgn a se le dé, sides tl momënt dl'acoliënza a scora che dedô por sostigní tl tëm্প le bëgnester scolastich dles studentes y di studënc adotá. La figöra dl referënt por l'adoziun é fundamentala por la colaboraziun de rëi.

»Le môt à dantadöt debojëgn dla serenité, dl otimism de che che é dlungia d'el, al mëss sinti che al ti vëgn reconesciü süa fadia y se sinti tres renforzé tl pinsier che al pó ti ester.«

De Rienzo et al., 1999

Por fortüna él la Rëi! Che se crüzia pa dl'adoziun?

L'adoziun é n institut regolamenté dala lege 184/1983 y mudaziuns suandëntes y é la resposta al bojëgn afetif, material y educatif de na möta/n möt, na jona/n jonn che ne pó nia, por na seria de rajuns, crësce te süa familia de origina. L'adoziun pó ester nazionala o internazionala y por gní adoté mëss n mënder ince gní detlaré da adoté, chël ó dí che süa condiziun de arbandon mëss gní ajornada dal Tribunal por i Mëndri.

I sorvisc, les istituziuns y i ënc che le per incuntará tratan so percurs d'adoziun é:

Le Tribunal por i Mëndri

Süa competënza se desfarenziëia aladô dla sort de adoziun. Por ci che reverda l'adoziun internazionala valutëiel l'idoneité o nia-idoneité de che che oress diventé geniturs adotifs ince aladô dla valutaziun psichich-soziala fata dal Sorvisc Adoziuns Südtirol. Canche an porta a fin l'adoziun internazionala ál le compit da fá a na moda che le provedimënt ester ais faziun tla Talia y inciaria tl medemo tëm le Sorvisc Adoziuns Südtirol da monitoré y sostigné l'inserimënt dla möta/dl möt, dla jona/dl jonn tla familia nöia por le pröm ann.

Por ci che reverda l'adoziun nazionala azertëiel y detlarëiel l'adotabilité dl mënder y fej jí adöm la möta/le möt cun i geniturs. Al decretëia l'afidamënt pre-adotif y do n ann, tl caje de n resultat positif, l'adoziun definitiva.

Le Sorvisc Adoziuns Südtirol

Le Sorvisc Adoziuns Südtirol, sorvisc publich de referimënt por ci che reverda l'adoziun por döt le raiun provincial cun la sënta prinzipala a Balsan, é metü adöm da assistënzes y assistënc soziai y psicologhes y psicologs. Al mëss informé y arjigné ca i pers che ó n'adoziun nazionala y internazionala. Implü inrëscel sön inciaria dl Tribunal por i Mëndri sön i pers y sostëgn les families nöies do che al é rové adalerch le mënder.

Ënc autorisá

La lege che regolamentëia l'adoziun scrí dant l'intervënt di ënc autorisá pro dotes les prozedöres d'adoziun internazionala. Te chësc ciamp se crüzii dla prozedöra d'adoziun tla Talia y foradecá sön inciaria dl per. I ënc autorisá informëia, formëia y acompagnëia i pers sides tla fasa dan l'adoziun che canche i geniturs nüs vëgn zoruch tla Talia cun le mënder. Ai sostëgn i pers tl percurs do l'adoziun aladô dles acordanzes preodüdes cun i Paisc por le monitoraje, mo ince sön domanda dla familia en acordanza cun le Sorvisc Adoziuns Südtirol.

Le iade adotif

Le per dá jö la desponibilitè de adoziun nazionala y/o internazionala pro le Tribunal por i Mëndri, che inciaria le Sorvisc Adoziuns Südtirol da valutè la situaziun familiara sides dal punt d'odüda sozial che psicologich.

Pro l'adoziun nazionala vëgn dedô scrit ite le inom dl per te na lista d'aspetta.

Te chësc caje ne dá nia fora le tribunal n decret de idoneité mo desponn l'uniun eventuala cun le mënder, decretan spo n ann d'afidamënt dan l'adoziun.

Tl caje de n'adoziun internazionala mëss le per ince fá n colloquium cun na vicara onorara/n vicar onorar do la valutaziun psichich-soziala. Sön la basa dles informaziuns coiüdes adöm dá fora le Tribunal por i Mëndri n decret d'idoneité (o nia-idoneité).

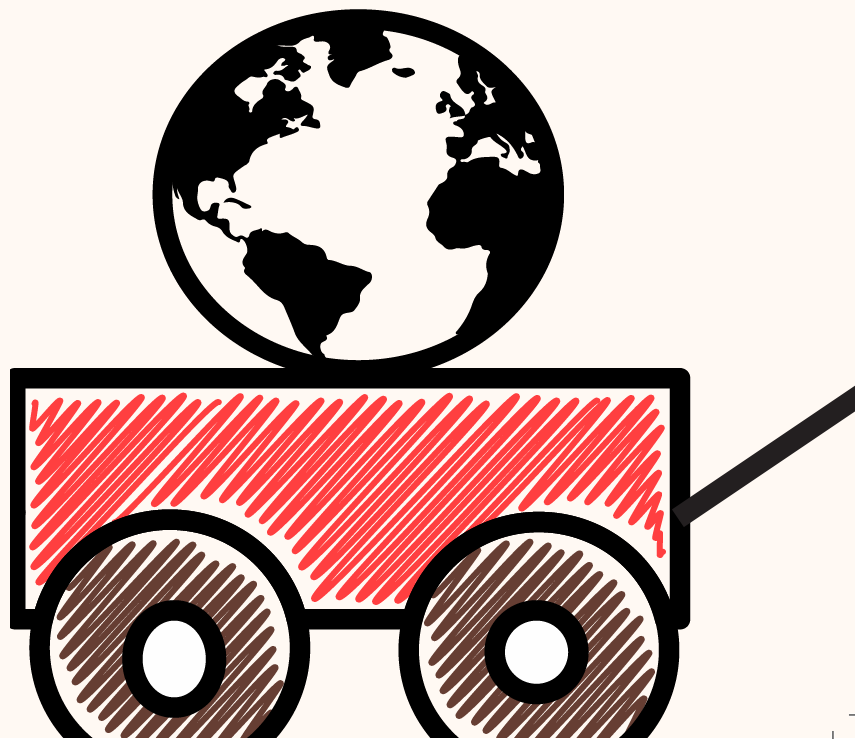
Dedô inciaria le per tl tëm de n ann l'ënt autorisé da ti jí do ales pratiques tla Talia y tl Paisc foradecá.

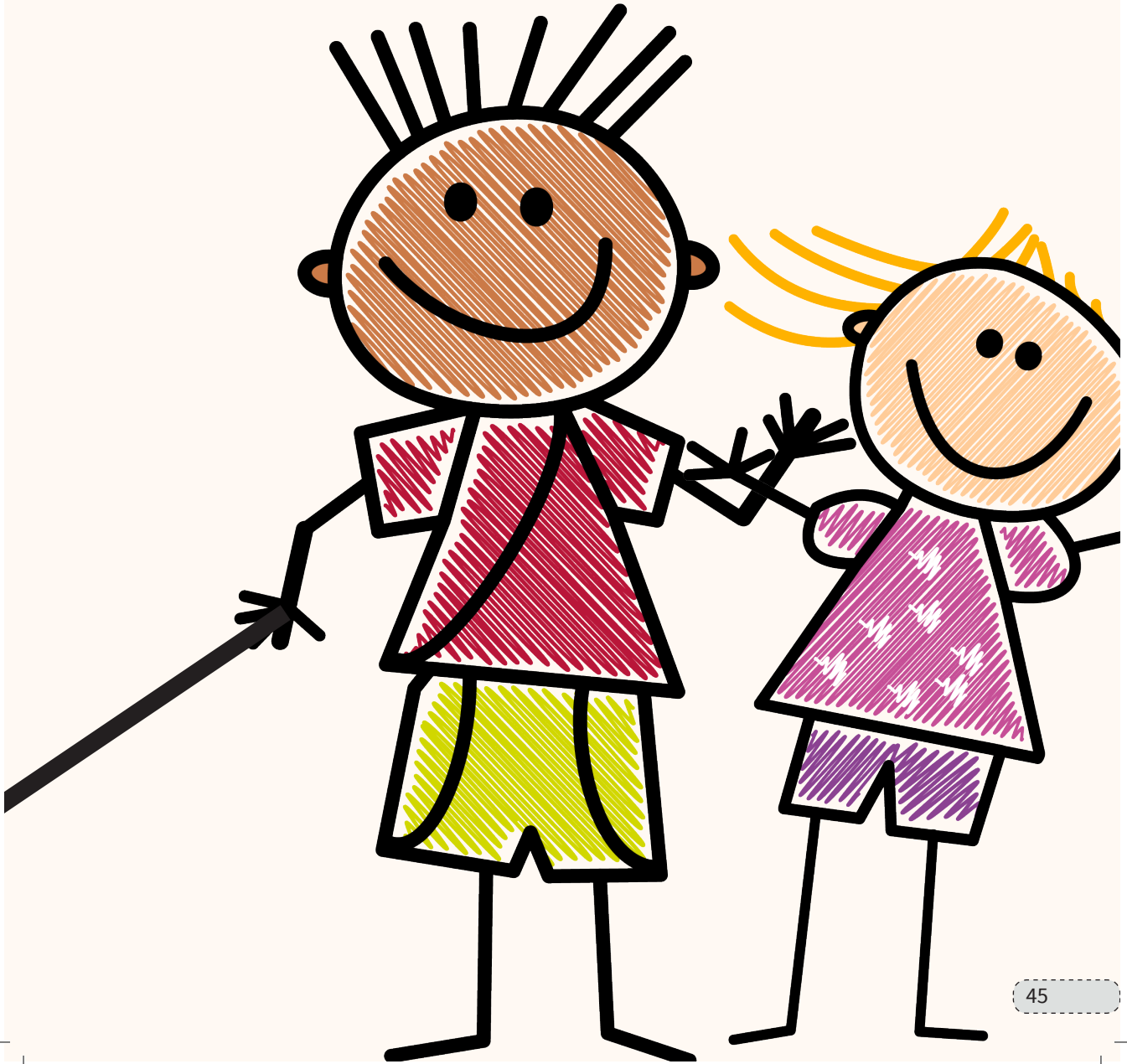
Le percurs che vëiga danfora l'aspetta, le coliamënt y n tëm de permanënza foradecá se stluj jö cun la gnüda dl mënder tla Talia y l'ann de

monitoraje da pert dl Sorvisc Adoziuns Südtirol.

Les funziuns d'acompagnamënt y de sostëgn por la familia tla fasa do l'adoziun vëgn surandades, aladô

dles competënzes corespognëntes, al Sorvisc Adoziuns Südtirol y al ënt autorisé che s'á cruzié dla prozedöra adotiva.

Al é bun da se recordé:

da ascuté sö difficultés y se recordé dla vita singolara y personala (a pert le trauma dl arbandon pól gní sö recorc negatifs de violénza, de abusc y de d'atres esperiënzes desplajores passades)

da sostigní le clima de condivijiun te classa tres le dialogh, l'ascuté sö, le barat y l'imparé deboriada

da tigní fora da ciaré tresfora da recuperé

da organisé incuntades de condivijiun cun i geniturs, da monitoré le prozes d'inserimënt y de inclujun

da preodèi n plann d'aprendimënt personalisé por arjunje progressivamënter competënzes adatades

da motivé l'aprendimënt
por le plajëi da imparé y
nia sciöche strategia de
azetaziun

da chirí fora cun atenziun la
classa plü adatada, valutan
caje por caje

da splighé te classa le ciodí
dla didatica desfarenziada

che ester adotá é na
condiziun che dóra na vita
intiera

da ne pretène nia resultac nia
da arjunje. I obietifs imposcibli
porta a frustraions y tëma dl
falimënt.

da intardié l'inserimënt a
scora sce al vá debojëgn

da dé lerch ala naraziun
spontana de momënc pre-
adotifs

che la desvalianza é richëza

Che fej pa ci?

Intendënza y cultura ladina

- ▶ ciafa sö na colaboradëssa/n colaboradú de referimënt por l'adoziun
- ▶ fej pert dla Mësa de laur provinziala sön l'adoziun por les tematches liades al'adoziun
- ▶ eserzitëia na funziun de uniun danter scora y teritore
- ▶ sostëgn l'ativité de formaziun

Personal dirigënt Diretur/Diretura

- ▶ ciafa sö n'insegnanta/n insegnant de referimënt por l'adoziun
- ▶ informëia la familia dla presënza dl'insegnanta/dl insegnant de referimënt por l'adoziun
- ▶ garantësc che al vëgnes dé dant t'l Plann dl'Oferta Formativa Trienala dla scora les modalitës

d'acoliënza y les atenziuns spezifiches por les scolares/i scolars adotá

- ▶ ti ciara ala documentaziun dada jö dala familia y dai sorvisc publics y/o privac che l'acompagnëia
- ▶ chir fora la classa d'inserimënt dles porsones impormó rovades adalerch, do avëi aldí i geniturs y la referënta/le referënt por l'adoziun
- ▶ garantësc percursc didatics personalisá por arjunje na competënza linguistica adatada por le stüde dles materies desvalies.
- ▶ promöi y sostëgn aziuns por sostigní l'inserimënt plëgn tl contest scolastich dla scolara adotada/dl scolar adoté

Personal de secretariat

- ▶ damana la familia do i documënc preodüs tl respet dles disposiziuns sön la privacy
- ▶ ativëia tl caje de iscriziuns de scolares/scolars en afidamënt preadotif modalitës por chi che i inoms vëgn trascric ti registri de classa diretamënter cun i cognoms de chi che i á adoté, mëton averda che an ne vëighes ignó le cognom d'origina

Insegnanta/Insegnant de referimënt por l'adoziun

- ▶ salüda i geniturs, cöi adöm les informaziuns essenzielles por l'inserimënt y la cerna dla classa y i informëia sön les aziuns che la scora pó fá
- ▶ informëia le personal insegnant (ince le personal suplënt) sön autorisaziun di geniturs, dla presënza eventuala de scolares/ scolars adotá tles classes
- ▶ dëida monitoré l'andamënt dl inserimënt y dl percurs formatif dla scolara/dl scolar
- ▶ dëida se cruzié dl passaje d'informaziuns danter i degrá de scora desvalis
- ▶ dëida ti caji plü complesc man-

tigné atifs i contac cun les operadësses y i operadus che ti vá do al mënder do l'adoziun

- ▶ sostëgn i dozënc tla realisaziun de percurs didaticis personalisá eventuai

Personal insegnant

- ▶ adora strategies educatives adattades
- ▶ proponn activités por sensibilisé les classes al'acoliënza y ala valorisaziun de vigni individualité
- ▶ tol pert a momënc de formaziun mirada sön les tematiches dl'adoziun

Bibliografia

Bibliografia per talian

... por gragn

Alloero, Luisa ; Pavone, Marisa; Rosati, Aura (1991): Siamo tutti figli adottivi. ed. Rosenberg – Sellier, Torino

Berto, Francesco (1997): I bambini vanno a scuola – Trepidazioni, attese, paure – Come aiutare i figli a vivere questa esperienza? ed. Armando Editore

Botta, Livia (2010): Alunni adottati in classe – Vademecum per insegnanti. ed. Erga

Cavalli Simonetta (2005): Perché mi hai preso? Adolescenti adottivi. ed. IBS

Chistolini, Marco (2006): Scuola e adozione. ed. Franco Angeli

Chistolini, Marco; Raymondi, Marina (2010): Figli adottivi crescono. ed. Franco Angeli

De Rienzo, Emilia (2006): Star bene insieme a scuola si può? ed. Utet Università

Genni Miliotti, Anna (2005): E Nikolaj va a scuola. ed. Franco Angeli

Giorgi, Simona (2006): Figli di un tappeto volante. ed. Magi

Guerrieri, Anna; Nobile, Monica (2016): Una scuola aperta all'adozione. ed. ETS

Guerrieri, Anna; Odorisio, Maria Linda (2017): A scuola di adozione. ed. ETS 2017 (il volume è scaricabile gratuitamente <http://www.genitorisidiventa.org/content/scuola-di-adozione>)

Majocchi, Laura Monica (2010): Ho adottato mamma e papà. ed. Erickson

Polli, Loredana (2004): Maestra sai ... sono nato adottato – Piccolo Vademecum di sopravvivenza per genitori e insegnanti. ed. mammeonline

Insieme a scuola – Buone pratiche per l'inserimento scolastico dei bambini adottati. Collana Studi e ricerche CAI-Istituto degli Innocenti

I sistemi scolastici nei Paesi di provenienza – Sintesi sui programmi scolastici in vigore nei principali Stati di origine dei bambini adottati (adozione internazionale). Istituto degli Innocenti

... por mituns y mitans

De Pressensé, Domitille (2013): Doremì è stato adottato. ed. Motta Junior

Miliotti Anna; Ghigliano, Cinzia (2003): Mamma di pancia, mamma di cuore. ed. Scienza

Netto, Mariafrancesca (2006): Ti racconto l'adozione. ed. UTET

Sepúlveda, Lúis (2010): La gabbianella ed il gatto che le insegnò a volare. ed. Salani

Vermont, Marie-Sophie (2007): Ma chi ti credi di essere?. ed. Giunti Junior

Bibliografia por todësch

... por gragn

Bonus, Bettina (2006): Mit den Augen eines Kindes sehen lernen – Band 1 – Zur Entstehung einer Frühtraumatisierung bei Pflege- und Adoptivkindern und den möglichen Folgen. Books on Demand

Bonus Bettina (2008): Mit den Augen eines Kindes sehen lernen – Band 2 – Die Anstrengungsverweigerung. Books on Demand

Bonus, Bettina (2011): Mit den Augen eines Kindes sehen lernen – Band 3 – Liebe und nachtragende Konsequenz – eine spezielle Pädagogik für

aggressive, regelverletzende, grenzüberschreitende Pflege- und Adoptivkinder. Books on Demand

Homeier, Schirin; Wiemann, Irmela (2016): Herzwurzeln – Ein Kinderfachbuch für Pflege- und Adoptivkinder. Mabuse Verlag

Lattschar, Birgit; Wiemann, Irmela (2011): Mädchen und Jungen entdecken ihre Geschichte – Grundlagen und Praxis der Biographiearbeit. Juventa Verlag

Rech-Simon, Christel; Simon B., Fritz (2010): Survival-Tipps für Adoptiveltern. Carl Auer Verlag GmbH

Wiemann, Irmela (2010): Adoptiv- und Pflegekindern ein Zuhause geben – Informationen und Hilfen für Familien. BALANCE buch + medien verlag im Psychatrie Verlag

Wiemann, Irmela (2000): Pflege- und Adoptivkinder – Familienbeispiele, Informationen, Konfliktlösungen. Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH

Wiemann, Irmela (2001): Ratgeber Adoptivkinder – Erfahrungen, Hilfen, Perspektiven. Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH

Wiemann, Irmela (2011): Wie viel Wahrheit braucht mein Kind? Von kleinen Lügen, großen Lasten und dem Mut zur Aufrichtigkeit in der Familie. Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH

... por mitans y mituns

Boie, Kirsten (2010): Paule ist ein Glücksgriff.
Friedrich Oetinger Verlag GmbH

Dau, Marianne; Kobarg, Anja (2014): Die Bärenfamilie – Übertragene Geschichte einer Adoption.
Books on Demand

Frey, Jana (2012): Mit Salome sind wir komplett.
Carl Ueberreuter Verlag

Jeschke, Tanja (2007): Mama, Papa und Zanele.
Gabriel Verlag

Korschunow, Irina; Michl, Reinhard. (2008): Der Findefuchs. Thienemann Verlag

Pal-Handl, Kristina; Lackner, Regina; Lueger-Schuster, Brigitte (2012): Wie Pippa wieder lachen lernte – Ein Bilderbuch für Kinder. Springer Verlag

Sansone, Adele; Faust, Anke (2010): Das grüne Küken. NordSüd Verlag AG

Weninger, Brigitte; Tharlet, Eve; (2010): Kind ist Kind. michael neugebauer edition

Wielicki Sabine (2006): Der kleine Aus-dem-Nest-Faller. Kirchturm Verlag

